

liki so dovolj nazorno izklesani, mislijo in čutijo samo v skladu s svojimi nameni in v skladu s stopnjo svoje etične razvitosti. Ravno v teh stopnjah pa so razlike med njimi tako velike, da se že zdi, kot da je Ingolič spet zašel v ostro ločevanje med dobrim in slabim, vendar jih je to pot z izkustvenim očesom življenjskega opazovalca postavil na trdna tla. Jelkina mati ni samo izjemna ženska z nenasitnimi materialnimi ter večvrednostnimi apetiti, ampak je predstavnica celega sloja, tistega, ki si gradi vile in vikende, svoje otroke pa prepušča dolgočasju, brezciljnosti in uživaštvu. Ljubezen se je pri tem sloju razčlovečila, se deformirala in degradirala v materialno pridobitništvo in v osebni, čisto osebni prestiž. In tako je Jelkin spodrsnjaj iz te miselnosti zelo logično izpeljan, morda celo bolj, kot je pisatelj to sam nameraval. Podoben etični negativ najdemo v Jelkini razredničarki Morani, samo da se ta razčlovečuje v drugo smer: v trdovratno nerazumevanje sodobnega sveta, v zagovornišvo takšnih moralnih norm, po katerih bi morali biti mladi ljudje še vedno samo pohlevne ovčice in nič več. Negativnost takšnih oseb je v romanu poudarjena s čisto nasprotnimi postavami, ki so ohranile svoj prvobitni etos, ki jih življenjska nenasitnost še ni dehumanizirala in ki pri njih naravni odnos do stvari še ni reduciran na graditev samo svojega prestiža. V to vrsto ljudi spadajo Jelkin oče, potem domala vsi Jelkini pariški prijatelji in ne čisto slučajno tudi francoska služkinja Franchon ter preprosta slovenska teta Katra. Ne čisto slučajno zaradi tega, ker preprostost, pa naj bo še tako starega kova, pisatelju očitno pomeni tisto vrednoto, ki najbolj zanesljivo izključuje možnost za katastrofo, kakršno doživlja naša gimnazijka. Ob Katri ali francoski služkinji se kar vsiljuje primerjava s preprosto dekle Jero v Milčinskega povesti Ptički brez gnezda. Za vse te tri postave veljajo čudovite besede, ki jih je pisatelj »Ptičkov« namenil Jeri: »Preprosta je bila in neolikana, ali imela je srce in vest; to dvoje več šteje kakor vsa tiskana modrost tega sveta.«

Vsa ta navedena razmerja v romanu so torej dovolj prepričljivo izdelana. Nazorno odkrivajo pisateljevo gledanje na naša družbenomoralna navzkrižja. So kot skrbno zorana njiva, ki je dovolj plodna za rast tragičnih individualnih zapletov. In če je Ingoličev prikaz današnje uživaške mladine lahko tudi problematičen, je njegovo oblikovanje družbene atmosfere, ki takšno uživaštvo spodbuja, pristen izraz pisateljeve osebne prizadetosti. Vrednost romana torej ni samo v aktualni zgodbi mladega dekleta, temveč morda še bolj v pisani družini oseb, od sošolcev in profesorjev do ožjega sorodstva, ki do Jelkinega primera zavzemajo tako različna stališča.

Jože Šifrer

BRACO ROTAR, LAKOTA. Mislim, da sporočilo verzifikacij Braca Rotarja zbranih v knjigi Lakota že vnaprej izključuje sleherno kolikor toliko zavzeto ukvarjanje z njo, saj je njen edini namen razvrednotiti vse, kar je bilo, kar je in kar bo, in v to se po vsej verjetnosti vključuje tudi Rotarjeva verzifikacija.

Medtem ko je knjiga Rotarjevega vzornika Tomaža Šalamuna vsaj kolikor toliko kratkočasna in zabavna s svojimi absurdnimi zasuki in antiasociativnimi kombinacijami, je Rotarjeva knjiga pust, moreč dolgčas in zbrati je treba kar lepo mero volje, da vztrajaš do konca. Kajti avtorju Lakote je očitno prav malo mar, če ga bodo morebitni bralci razumeli ali ne, če bodo vztrajali do

zadnje strani, če jim bo Lakota vendarle zbudila toliko apetita, da bi se pregrizli do njenega zadnjega zalogaja. Tisto, kar se vendarle da razbrati iz teh nesmiselnih besednih zvez, je bore malo: pisec ima do vsega ironičen odnos, v svetu, v katerem mora živeti, ni najti nikakršne vrednote, vse bi bilo treba začeti znova, ampak ker bi bilo tudi to nesmiselno, nima smisla razpravljati, kako. Med nakopičenim besedjem se najdejo krajše besedne zveze z nekakšnim pomenom, ki gre v sklop avtorjevega ironičnega odnosa do sveta:

Sovražili so bolne starce na posteljah
Ki žro lastne otroke
Da bi ostali živi še nadaljnih pet minut (Akcija)

V drugem delu knjige zamenja nekakšne abstraktne alegorije, kolikor je mogoče tako označiti sestavke v prvi polovici Lakote, z vpletanjem znanih verzov iz ljudske poezije, Prešerna in Zupančiča:

In slovenska zgodovina nekoliko zaudarja po
sintetičnih vlaknih
Kar pa seveda ni najhuje
Tak' vrže se Valjhun na nekristjane
Na vrh brda vrba mrda
In to je utrudljivo
Od zore do mraka od mraka do dne
Je le malo preveč itd. (Čudež)

Kljub najboljši volji človek ne odkrije v vsem tem antiprizadevanju ne domiselnosti ne ustvarjalnosti, skratka nič. Še tista skromna posmehljivost, ki naj bi izzvenela tu in tam iz kakšne vrstice, je pusta in dolgočasna. Avtor je zapisal dobro oznako za takšno stanje stvari v tretjem spevu pesmi Die Ehre des Herzogtums Krain, ko pravi:

Igrati se indijance ali viteze je le
Skromna tolažba za veliko tatvino

In takšni tolažbi ne pripomorejo niti filozofsko utemeljena priporočila.

Še ene vrednote te knjige ne smemo pozabiti: nekaterih strani grafične opreme Marka Pogačnika. Tu mislim predvsem na strani 16, 22, 28, 56, 57 in 58, ki so prazne in snežno bele in zato dajejo možnost, da bi na njih kaj bilo. In domiselnost, ki jo izpričujeta strani 51 in 52: na strani 51 je narisana pravokotnik, na naslednji strani pa križ, ki razdeljuje ta pravokotnik na štiri enake pravokotnike, če dvignete list proti svetlobi. Sicer pa je treba priznati, da Pogačnikove ilustracije sodijo k tekstovnemu delu Rotarjeve Lakote. Kakor je tekst zbirka dovolj bogatega besednega gradiva, iz katerega bi utegnilo kaj nastati, tako so tudi Pogačnikove ravne črte nekakšna obljuba ali možnost, da bi tudi iz njih kaj nastalo. Toda kot je znano, se od obljub le težko živi in če nas bosta hotela Rotar in Pogačnik kakorkoli estetsko in idejno vznemiriti, bosta le morala svojo ustvarjalnost obljub dvigniti v ustvarjalnost storitev.

France Vurnik

* Braco Rotar. Lakota Založba Obzorja Maribor 1966.